

HERINRICHTING VASTE OPSTELLING

verslag fase 1 - januari 2016

CONCEPT

Non-fiction
Cultural Innovation

Inhoud

1. **Introductie**
2. **Vragen**
3. **Interviews**
4. **Kernwoorden-overzicht**
5. **Vertaalslag: Amsterdam is vele steden..**
6. **Vervolg: vragen, stellingen, vergelijkingen**
7. **Colofon**

Introductie

Op dit moment is een projectteam van het Amsterdam Museum bezig met het ontwikkelen van een nieuwe vaste opstelling, die een verdieping op Amsterdam DNA zal vormen. Het museum heeft het Amsterdamse bureau Non-fiction gevraagd mee te denken en in gesprek met derden te komen tot een inhoudelijke basis voor de nieuwe opstelling. Dit document is het verslag van de eerste fase van het project, met interviews met een selectie van 11 bijzondere Amsterdammers als kern.

De geselecteerde personen vertegenwoordigen verschillende lagen, kanten en scharnieren in de stad en kunnen door hun persoonlijke en/of professionele band met de stad de bredere verbanden overzien. De interviews hebben plaatsgevonden in november en december 2015, zijn

gehouden door een medewerker van zowel het Amsterdam Museum als Non-fiction en zijn vastgelegd op video. Ook hebben de geïnterviewden een drietal formulieren ingevuld, waarin ze 1) aangeven wat volgens hun belangrijke personen, historische gebeurtenissen en plekken in de stad zijn, 2) Amsterdam verbeelden en 3) aangeven wat hun wens is voor de toekomst van Amsterdam.

Uit de grote hoeveelheid gelaagde informatie heeft Non-fiction vervolgens 12 thematische 'steden' gedestilleerd, waarin elke keer op een andere manier naar Amsterdam gekeken wordt. In dit verslag wordt een overzicht gegeven van de verschillende interviews en dieper ingegaan op de thema's. De eerste fase van dit project wordt op 21 januari afgesloten met een bijeenkomst met de geïnterviewden in het collectiegebouw.

Interviews

De mensen in onderstaande lijst zijn eind 2015 geïnterviewd. Op de volgende pagina's wordt per persoon een overzicht gegeven van de besproken thema's en ideeën. Gestreefd is naar een brede mix van mensen met een nauwe band met Amsterdam die grotere verbanden kunnen leggen, zowel geografisch als historisch. In de toekomst zou de lijst eventueel uitgebreid kunnen worden, bijv. met leerkrachten en kinderen.

1. **Esther Agricola** – Directeur Ruimte en Duurzaamheid, Gemeente Amsterdam
2. **Gert-Jan Bakker** – Meldpunt Ongewenst Verhuurbedrag
3. **Anneke Blokker** – Stadsecoloog, Gemeente Amsterdam
4. **Willem Bosch** – scenarioschrijver
5. **Pascal Griffioen** – rapper

6. **Marcel La Rose** – Adviseur Raad van Europa, ex-stadsdeelvoorz. Zuidoost
7. **Henk Markerink** – Amsterdam Arena
8. **Marleen Stikker** – Waag Society
9. **Jorgen Tjong A Fong** – theatermaker
10. **Gunay Uslu** – docent UvA/board Corendon Airlines
11. **Dilan Yesilgoz** – Gemeenteraadslid

De interviews waren open gesprekken van ongeveer een uur, waarin de volgende vragen als leidraad dienden.

- **Wat is jouw band met Amsterdam?**
- **Wat/waar is het hart van Amsterdam?**
- **Wat is karakteristiek aan Amsterdam?**
- **Waar gaat je hart sneller van kloppen?**
- **Wat zijn momenteel de belangrijkste ontwikkelingen in/voor de stad?**
- **Welke problemen/kansen zie je?**

Esther Agricola

Directeur Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam

**Circulaire stad (alles
weer lokaal)**

**Het IJ als nieuw
stadshart**

Menselijke maat

**Continue
Verandering**

**Inbreiding ipv
uitbreiding**

Wens:

“Open
Tolerant
Eigenwijs
Kleurrijk
Mooi
Veelzijdig
Zelfredzaam
Circulair”

Gert-Jan Bakker

Consulent Wijksteunpunt Wonen
Meldpunt Ongewenst Verhuurgedrag

**Strijd om de stad
(tussen huurders,
krakers, toeristen,
corporaties, etc.)**

Arbeiders(buurten)

Wens:

“Amsterdam als
ongedeelde stad”

Anneke Blokker

Stadsecoloog
Gemeente Amsterdam

**‘Groen’ vormt al
eeuwenlang
de stad**

Biodiversiteit

Wens:

**“Bouwen voor
biodiversiteit!”**

Willem Bosch

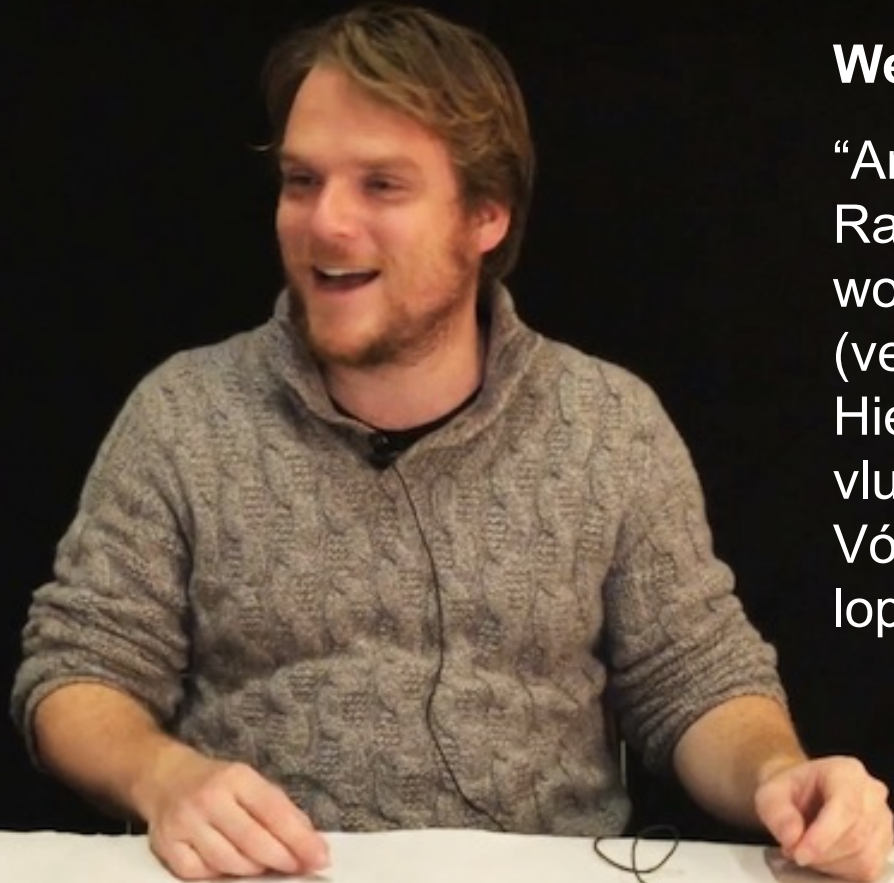
Scenarioschrijver (o.a. Van God los)
Mede-bedenker van dramaserie Feuten

**Pionieren/
Innoveren
(maatschappelijk)**

Diversiteit

Drukke

Vrijhaven

Wens:

“Amsterdam!
Rabiater links
worden
(verdomme).
Hiér met die
vluchtelingen
Vóórop gaan
lopen!”

Pascal Griffioen

Rapper (Osdorp Posse)
Oprichtster Def PenCo (Creatief bedrijf)

**Continue
verandering**

**Open
handelsgeest**

Vrijheid

Rafelranden

Wens:

X

X

X

Marcel La Rose

Adviseur Raad van Europa
Oud-stadsdeelvoorzitter Zuidoost

Verdeelde stad

Liberaal

Beroemd

**Multicultureel
laboratorium
(harmonie/
polderen)**

Wens:

“Blijf vooral lekker doorzweven tussen anarchie, eigenbelang, ontplooiingsdrang en medemenselijkheid.”

Henk Markerink

Directeur Amsterdam ArenA
Vorz. Amsterdam Development Board

**Humuslaag én
topsegment**

**Internationale
concurrentie**

Vernieuwen

**Meerdere
stadscentra**

Wens:

“Vrijheid,
tolerantie,
respect,
voorspoed”

Marleen Stikker

Directeur Waag Society
Oprichtster Digitale Stad Amsterdam

Centrum van
innovatie
(cartografie)

Netwerkstad

Keerzijde van
innovatie en
technologie

Wens:

“NSA-free
(open, fair,
inclusive)”

Jörgen Tjon A Fong

Theatermaker (Urban Myth)
Programmeur culturele diversiteit

**Altijd al een
migrantenstad**

Veelkleurigheid

**Verschillende
stadsharten**

Wens:

“Een flexibele
culturele canon,
die inclusief is
voor de hele stad”

Gunay Uslu

Docent/onderzoeker Universiteit van Amsterdam
Lid directieteam Corendon Hotels & Resorts

**Mooie mensen
(mix van typen)**

**Stad van
verschillende
buurten**

**Rafelranden
(zijn weg)**

Wens:

“Meer anarchie,
minder regulering,
ruimte voor
eigenzinnigheid en
maatschappelijke
betrokkenheid.
Diversiteit
omarmen”

Dilan Yesilgoz

Gemeenteraadslid (VVD)
Adviseur BureauDNW

**Pionieren/
vrijheid**

**Iedereen kan
Amsterdammer
zijn of worden**

Trots

Wens:

“Blijf vrij,
eigenzinnig,
open en
brutaal”

Kernwoorden-overzicht

De uitkomsten van de interviews hebben we eerst besproken en met elkaar vergeleken en verbonden.

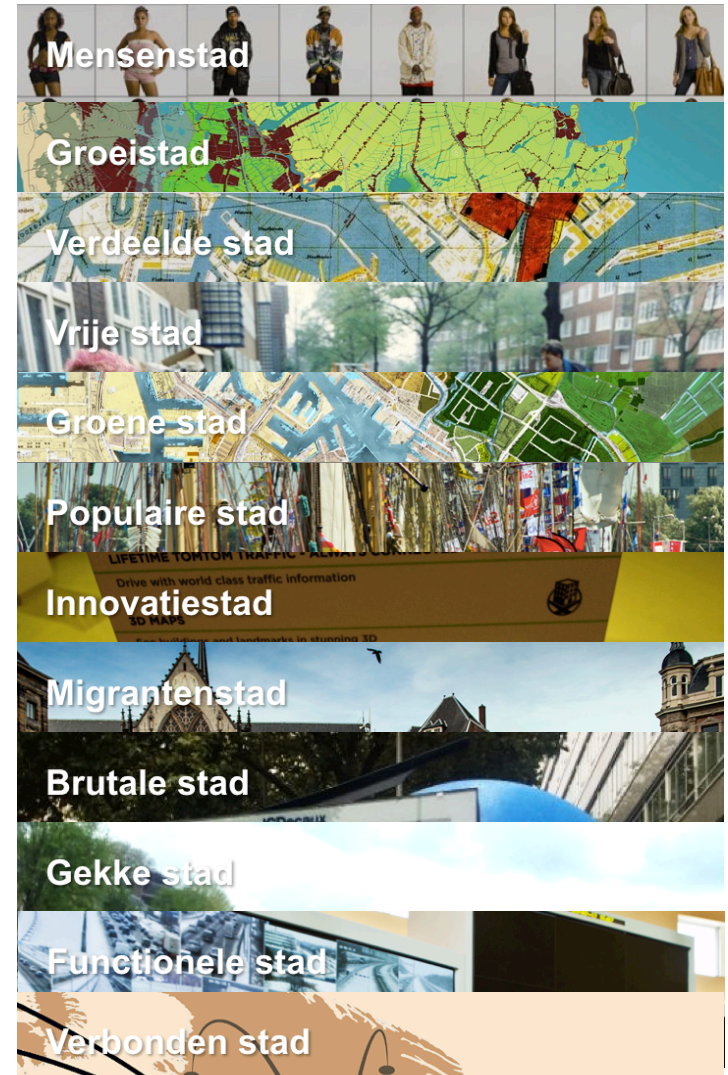
Vertaalslag: Amsterdam is vele steden...

Stichting Amsterdam Marketing hanteert 'creativiteit', 'innovatie' en 'handelsgeest' als de drie kernwaarden van Amsterdam. Amsterdam DNA draait om vier (deels) andere kernwaarden: 'ondernemerschap', 'vrijdenken', 'burgerschap' en 'creativiteit'.

De conclusie van de interviews, en de verschillende interne gesprekken, levert een meer gelaagde benadering op. Immers, Amsterdam is niet in slechts een paar thema's of *one-liners* uit te drukken.

Afhankelijk vanuit welk perspectief je naar de stad kijkt, zijn bepaalde kenmerken belangrijk en andere aspecten bijzaak. Op de volgende pagina's zijn twaalf manieren van kijken naar de stad uitgewerkt, die door meerdere mensen worden gedeeld.

Belangrijker dan Amsterdam te 'labelen' is het om onze denkbeelden steeds weer te bevragen en met elkaar uit te confronteren.

Mensenstad

Boven alles is Amsterdam een stad die is gemaakt door markante mensen uit alle windstreken. Niet koningen en keizers, maar vooral vermogende en vernieuwende burgers hebben de stad zijn vorm en karakter gegeven. En ook de huidige inwoners verbeteren en vormen de stad naar eigen inzicht. De geschiedenis (en toekomst) van Amsterdam laat zich dus niet vertellen in een verhaal vanuit een enkel perspectief, maar is de optelsom van de vele verhalen van talloze, heel verschillende, mensen.

Groeistad

‘Het gaat te hard met de verandering in de stad. Zonder enige visie waar we heen willen worden omdat de economie er om vraagt panden massaal verkocht of tot hotels gemaakt’

Gert Jan Bakker

Amsterdam heeft verschillende perioden van sterke groei gekend en de stadsgrenzen zijn steeds verschoven. De stad maakt ook vandaag de dag een ongekende ontwikkeling door. In plaats van een nieuwe grote stadsuitleg is er gekozen voor inbreiding in de bestaande stad. Tegelijkertijd wordt Amsterdam steeds meer een stadsregio; inwoners van Almere en Hoofddorp voelen zich ook langzaam ook Amsterdammer. Wie bepaalt hoe de groei zich ruimtelijk manifesteert? En met welke groeipijnen gaat dit gepaard? En waar trekken we nu de grens?

Verdeelde stad

De 'ongedeelde stad', waarin iedereen en alles door elkaar woont en werkt, is nu officieel gemeentebeleid. In het centrum zijn betaalbare sociale huurwoningen en in de Bijlmer zijn dure koopwoningen gebouwd. Tegelijkertijd kent de stad een lange geschiedenis van sterk aan buurten gebonden bewoners en ook voorzieningen. Waarom is dit nu zo snel aan het verdwijnen? En ontstaat er niet juist een tweedeling nu grote groepen aan de rand van de stad moeten gaan wonen, of zelfs de stad moeten verlaten? Wat blijft er over van het speciale buurtgevoel?

'Er is een collectieve *blind spot* voor de waarde van wat er buiten het centrum gebeurt en voor het maken van één kwaliteitsproduct van het geheel'

Marcel La Rose

Vrije stad

Amsterdam is vroeger vaak een vrijhaven geweest voor pioniers en andersdenkenden, en staat nog steeds bekend om haar liberale karakter. Wat heeft Amsterdam tot zo'n vrije plek gemaakt? En is Amsterdam wel echt zo vrij? En zou deze vrijheid in de toekomst niet onder druk kunnen komen te staan?

Groene stad

An aerial photograph of Amsterdam, showing a complex network of blue canals and green spaces. The city's layout is characterized by a dense grid of streets and waterways, with various shades of green representing parks and vegetation. The canals are prominent, winding through the urban landscape.

Sinds het ontstaan van de stad met de aanleg van de Dam heeft het beheersen en omvormen van het landschap altijd een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de Amsterdam, van de bomen op de grachten en het Vondelpark tot de zgn. 'scheggen' in het AUP'. Ook nu wordt geprobeerd zo veel mogelijk 'biodivers' te bouwen. Kunnen we Amsterdam inmiddels niet zien als één groot parklandschap? Welke planten en dieren leven in en van de stad? En hoe verhoudt Amsterdam zich nu tot het steeds urgentere probleem van klimaatverandering?

'In de structuurvisie van Amsterdam staat dat de groene structuren die er nu zijn open moeten blijven, onder andere omdat wij begrijpen als stad wat voor economische waarde dat heeft'

Anneke Blokker

Populaire stad

Amsterdam heeft altijd een aantrekkingskracht gehad op verschillende mensen, van de handelaren uit Antwerpen in de 16^e eeuw tot de eindeloze stroom studenten uit de provincie en de kooplustige Russen en Chinezen nu. Wat maakt Amsterdam specifiek zo aantrekkelijk? Hoe is de stad in vroeger tijden omgegaan met de instroom van buitenaf? En kan de stad al die tijdelijke en permanente nieuwkomers straks nog wel aan?

Innovatiestad

LIFETIME TOMTOM TRAFFIC - ALWAYS CONNECTED
Drive with world class traffic information

3D MAPS

See buildings and landmarks in stunning 3D

Amsterdam is vaak en langdurig een centrum geweest van innovatie, op zowel economisch, technologisch als sociaal vlak. Van de eerste wereldkaarten tot de TomTom en van de eerste arbeiderswoningen en (schoon) drinkwatervoorziening tot zelfbouwprojecten. Waarom was en is juist Amsterdam een innovatieve stad? En zijn alle uitvindingen altijd ten goede gebruikt? Welke innovatie hebben we de komende tijd nodig?

Brutale stad

JCDecaux

**AMSTERDAM
IS WERELDWIJD
EEN STERKER MERK
DAN NEDERLAND**

REGISTREER DAAROM NU
JOUW AMSTERDAM DOMEIN

www.geefmijmaar.amsterdam

Amsterdammers staan bekend als eigengereid, assertief en soms een tikkeltje anarchistisch en zelfs arrogant. Zeker in Rotterdam. Veel mensen zijn trots op de (hoofd)stad. Is dit altijd zo geweest? En heeft dit de stad wat opgeleverd? En is de Amsterdammer inmiddels niet net zo braaf als de andere Nederlanders?

Migrantenstad

Door de eeuwen heen hebben ontheemde mensen van over de hele wereld zich in Amsterdam willen vestigen, van Portugese Joden tot Serven en Syriërs. Zijn ze wel altijd even vriendelijk welkom geheten? En hoe ging/gaat de 'Amsterdamse' cultuur om met de meegebrachte cultuur uit verre landen?

'Het gaat te hard met de verandering in de stad. Zonder enige visie waar we heen willen worden omdat de economie er om vraagt panden massaal verkocht of tot hotels gemaakt'

Gert Jan Bakker

Gekke stad

Een stad met een vrij karakter trekt ook vrije geesten aan, die zich niet zo makkelijk in een hokje laten stoppen. Van de provo's en de nomaden van ADM tot losgeslagen individuen, ze voegen allemaal hun eigen onvoorspelbare momenten en rafelranden toe aan de stad. Hoe kan Amsterdam de onvoorspelbaarheid de ruimte geven? En bestaan er verbindingen tussen de rafelranden en de 'humuslaag' en de top?

Functionele stad

Amsterdam is het toonbeeld van een gemaakte stad. Niks wordt aan het toeval overgelaten. De grachten zijn de eerste stadsuitbreiding in de wereld die geheel volgens een blauwdruk zijn ontwikkeld. Om Amsterdam draaiende te houden, en alle Amsterdammers in leven, zijn constant allerlei mechanismen operationeel. Van waterleidingen tot afvalverwerking, Amsterdam is feitelijk een goed geoliede machine. Is dit altijd zo geweest? En wat zou er gebeuren er als er een schakel uit het systeem wordt gehaald?

‘Het zou interessant zijn om te kijken of je het gedistribueerde model, dus zonder centra, waar ook het internet op gebaseerd is, ook in de stad zou kunnen invoeren. Juist Amsterdam is daar toe in staat’.

Marleen Stikker

Verbonden stad

Sinds het ontstaan van Amsterdam is de stad verbonden met andere kernen, in de regio en later over de hele wereld. Nog steeds is Amsterdam een belangrijke hub in het internationale lucht- en data-verkeer. Met welke steden zijn we verbonden, toen en nu, en met welke in concurrentie? Welke invloed heeft dit op de stad, historisch, nu en in de toekomst? En profiteren ook alle Amsterdammers van deze positie, of zijn er ook mensen uitgesloten?

Overzicht: Amsterdam is vele steden..

Hiernaast hebben we de twaalf 'steden' of invalshoeken op een rij gezet. We denken dat het belangrijk is om deze thematische indeling intern en extern ter discussie te stellen en met elkaar te kijken of bepaalde 'steden' samengevoegd of helemaal geschrapt kunnen worden.

Denk bijvoorbeeld aan de overlap tussen **Populaire stad** en **Migrantenstad** of tussen **Brutale stad** en **Gekke stad**.

Tegelijkertijd is het mogelijk om de lijst verder uit te breiden door meer mensen te interviewen en eventueel leerkrachten en scholieren te vragen om aanvullingen.

Belangrijk is volgens ons wel om de veelzijdigheid van Amsterdam te benadrukken en de behoefte om alles in een paar labels te vangen, los te laten. Op de volgende pagina's doen we een aantal suggesties voor het vervolg.

Mensenstad

Groeistad

Verdeelde stad

Groene stad

Vrije stad

Populaire stad

Innovatiestad

Brutale stad

Migrantenstad

Gekke stad

Functionele stad

Verbonden stad

...

Vervolg

De genoemde 'steden' kunnen verder uitgediept worden door het verder uitwerken en bevragen van de inhoud, of door discussies gebaseerd op stellingen rond de thema's of door middel van (historische) vergelijkingen. Op de volgende pagina's worden een aantal voorbeelden gegeven.

Daarnaast zou van elk thema een associatieve *mind-map* gemaakt kunnen worden van personen, gebeurtenissen en ontwikkelingen die met de thema's samenhangen. Deze informatie geeft richting aan de zoektocht naar geschikte collectiestukken/voorwerpen en verhalen voor de nieuwe vaste opstelling.

Voor de volgende fase van het project, waarin gewerkt zal worden aan een proefstelling in het museum, zou alvast één of een klein aantal van de thema's verder uitgewerkt kunnen worden.

Wij denken dat **Mensenstad** een insteek met veel mogelijkheden is, bijvoorbeeld door de geschiedenis van Amsterdam te vertellen door de ogen van een aantal ooggetuigen. Of door 'parallele geschiedenissen' te laten zien van bijvoorbeeld een Nederlands en Surinaams gezin.

De **Populaire stad** en **Migrantenstad**, in combinatie met de **Groeistad** en **Verdeelde stad**, geeft interessante mogelijkheden om het te hebben over actuele kwesties, zoals de vluchtelingencrisis en de drukte in de stad met alle gevolgen van dien.

Met name voor kinderen bieden o.a. de **Groene stad** en de **Gekke Stad** ook veel leuke aanknopingspunten, doordat groen (dieren en planten) en gek (speelsheid) relatief dicht bij hun belevingswereld staan.

Verdieping

Voor het vervolg adviseren we enerzijds om de beschreven 'steden' verder uit te diepen door middel van een aantal vragen, stellingen en vergelijkingen die deze algemene opvattingen op de proef stellen en helpen om ze aan te scherpen.

De vragen, stellingen en vergelijkingen kunnen helpen bij het zoeken naar de voorwerpen en verhalen die een goede illustratie zijn van het thema en kunnen uiteindelijk ook als basis dienen voor de tijdelijke proefopstelling en ook voor eventueel toekomstig (les)materiaal.

Hiernaast en op de volgende pagina's geven we een aantal voorbeelden, gekoppeld aan de verschillende steden, ter inspiratie en om intern te bespreken.

Migrantenstad

(Waarom) is Amsterdam een migrantenstad?

Innovatiestad

Wat hebben Amsterdammers uitgevonden?

Brutale stad

Is Amsterdam in het buitenland bekender dan Nederland?

Groene stad

In welke buurt leven de meeste dieren?

Verdieping

Stellingen

De gekozen voorwerpen en verhalen bij een thema kunnen een stelling juist bevestigen, maar ook ontkrachten.

Migrantenstad

Amsterdam is de stad met de meeste nationaliteiten in de hele wereld

Innovatiestad

Amsterdam bouwde als eerste stad goedkope huizen voor de armen

Verdeelde stad

Er wonen geen echte Jordanezen meer in de Jordaan

Vrije stad

Drank en drugs zijn altijd heel gewoon geweest in Amsterdam

Vergelijkingen

Vergelijkingen helpen om ideeën in perspectief te plaatsen en aan te tonen hoe (on)gewoon Amsterdam is.

Populaire stad

Amsterdam trekt 5 toeristen per inwoner, in Venetië zijn dat er 45

Groeistad

Amsterdam groeide in de 17^e eeuw net zo snel als Dubai nu

Groene stad

Buiten Artis leven meer dieren- en diersoorten dan in de dierentuin

Migrantenstad

In Londen wonen meer mensen uit India dan in totaal in Amsterdam wonen

Verdieping

Visuele vergelijkingen

Er kunnen ook meer beeldende vergelijkingen worden gemaakt, waarvan hieronder wat voorbeelden.

Groeistad

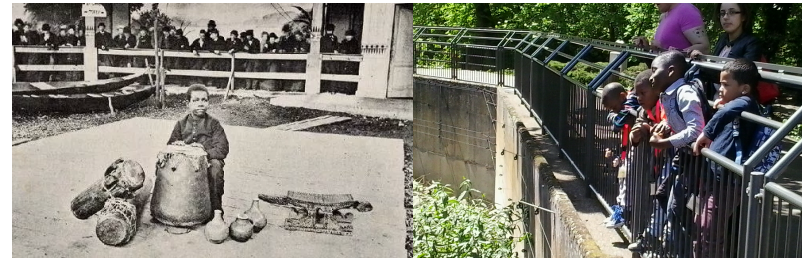
Groeistad

Vrije stad

Migrantenstad

Colofon

Samenstelling verslag:

Non-fiction

(René Boer en Michiel van Iersel)

Leden begeleidingsgroep van Amsterdam Museum:

Elvire Jansen

Sarah Remmerts de Vries

Sander Rutjens

Tom van der Molen

Techniek:

Lotte Dijkstra

Ontwerp Hartkamer:

Marianne de Vrijer

Jody van Dongen

